

Wikimedia Sveriges synpunkter

rörande genomförandet av artiklarna 3-12 i EU:s nya upphovsrättsdirektiv

Wikimedia Sverige välkomnar möjligheten att komma med inspel och synpunkter rörande genomförandet av artiklarna 3-12 i EU:s nya upphovsrättsdirektiv. Vi uppskattar också det välberedda underlaget som kommit oss till del. I denna skrivelse ämnar vi bara beröra frågor som direkt rör Wikimedia Sveriges och Wikimediarörelsens verksamheter, eller som bidrar till öppen och fritt tillgänglig kunskap.

Med det sagt tycker vi att det är positivt att underlätta för användning av verk i digital och gränsöverskridande undervisning, användning av utgångna verk i stipulerade sammanhang samt text- och datautvinning. För att dessa undantag och inskränkningar ska få en effekt på gränsöverskridande europeisk nivå behövs det dock att de införs på ett så harmoniserat vis som möjligt, annars är föga vunnet i arbetet.

Inskränkningen om panoramafrihet

Artiklarna 3-7 handlar, kortfattat, om inskränkningar och begränsningar i upphovsrätten. Som man konstaterar i underlaget, en omskrivning av direktivets femte skäl, handlar det om att den nya digitala tekniken möjliggör “nya typer av användningsområden inom forskning, innovation, utbildning och bevarande av kulturarvet som inte entydigt omfattas av befintliga unionsbestämmelser om undantag och inskränkningar i upphovsrätten.” Vidare konstaterar skäl 5 att “de befintliga undantag och inskränkningar i unionsrätten som är relevanta för vetenskaplig forskning, innovation, undervisning och bevarande av kulturarvet bör därför omprövas i ljuset av dessa nya användningsområden.”

Samtidigt är det tydligt att direktivet om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden *inte* ogiltigförklarar tidigare direktiv. Även om vissa tidigare direktiv kan genomgå förändringar har inte artikel 5(2) i Infosoc-direktivet ogiltigförklarats. Artikel 5(2) innehåller en finit lista över möjliga undantag och inskränkningar som EU:s medlemsstater kan introducera, och under bokstaven h) återfinns det som brukar kallas för panoramafrihet.

Panoramafrihet är en inskränkning i upphovsrätten som tillåter avbildningar av byggnader eller konstverk permanent placerade i det offentliga rummet. I normala fall är det ju annars endast upphovsmannen som har laglig rätt att ge tillstånd att kopiera eller bearbeta dennes verk. Panoramafrihet är en viktig demokratisk fråga, eftersom det handlar om friheten att fotografera, dokumentera och avbilda våra gemensamma ytor. Sverige har sedan länge haft en inskränkning om panoramafrihet, i Upphovsrättslagen (Lag [1960:729] om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk), 2 Kap. ("Inskränkningar i upphovsrätten") 24§. Efter ett domstolsbeslut härom året är det dock tydligt att den svenska lagstiftningen är utdaterad.

Wikimedia Sverige var en av parterna i det mycket omskrivna mål som lyftes upp till Högsta domstolen, mål Ö 849-15. I målet klargörs att panoramafriheten inte anses vara applicerbar när bilder på offentliga konstverk stadigvarande placerade utomhus sprids digitalt. Man menar att ordet "avbilda" inte ger rätt till digital spridning. Inskränkningen i upphovsrättslagen daterar dock till långt före det att internet var en del av folks vardag och digitalisering ett begrepp. Det är inte långsökt att göra tolkningen att det faktum att analogt mångfaldigande i princip var det enda sättet att återge offentliga konstverk begränsade lagstiftningens möjlighet till att vara förutseende. Vi menar därför att det finns anledning att, med stöd i den modernisering och uppdatering av upphovsrättslagar som ämnas ske i och med Direktivet om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden, också se över inskränkningen om panoramafrihet i Upphovsrättslagen, och uppdatera den så att avbildande och återgivande av offentlig konst kan ske såväl analogt som digitalt.

Domens utfall var inte teknikneutralt utan klargjorde att det är olagligt att dela alster som avbildar offentliga konstverk online via en databas, även när det som i detta fall skedde utan vinstintresse. Att lägga in samma bild i en bok eller på ett vykort och sälja dem är däremot inte förbjudet. Att möjliggöra diskussioner om den offentliga platsen och att medborgarna och turister kan dela sina upplevelser online bör inte vara olagligt.

Det faktum att skäl 5 talar om att ompröva befintliga inskränkningar som är relevanta för bevarande av kulturarvet tolkar vi som ett stöd till att se över panoramafrihetsinskränkningen. Därtill konstaterade EU-kommissionens tidigare vice ordförande Andrus Ansip att "following up on the analysis of the results of the public consultation on the panorama exception, the Commission confirms the relevance of this exception. While the Commission does not intend to make it mandatory at this stage, it strongly recommends all Member States to do so."¹ Vi tolkar det som ett starkt stöd till att uppdatera inskränkningen av panoramafrihet i svensk upphovsrättslagstiftning, på ett sådant sätt att inskränkningen görs gällande såväl analogt som digitalt, eller med andra ord oberoende av hur konstverket avbildas och återges.

---

¹ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-592-EN-F1-1.PDF>